

*Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédkórház
Szív-, Ér- és Mellkasebészeti Osztály*

Emlékezés Dr. Dékány Sándor ny. orvos ezredesre

Dr. Pellek Sándor orvos alezredes PhD

Kulcsszavak: honvédkórház, baleseti sebészet, missziók, vezetés, kutatás

A cikk a szerző tanítómesterének, Dr. Dékány Sándor orvos ezredesnek (1942–2018), osztályvezető főorvosnak az életpályáját mutatja be. Életútján keresztül a katonai orvosi pálya jelentőségét, nehézségeit és egyben szépségeit is az olvasók elé tárja. Karrierjének állomásai tartalmazzák az előmenetel minden lépcsőjét. Az iskolateremtő képesség eredménye, a korszerű baleseti sebészeti tevékenység teljes spektrumának művelése, és annak sikeres átadása az új generációknak példaértékű.

Katonai orvosi pálya a Központi Katonai Kórházban, missziós tevékenység Vietnámban és Jemenben

Dr. Dékány Sándor 1942. szeptember 25-én született Diósgyőrben. 1966-ban végzett a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán „Summa cum laude” minősítéssel. 1966. szeptember 16. és 1967. március 15. között tartalékos egészségügyi tiszt-képző tanfolyamon vett részt, melynek végén tartalékos alhadnaggyá nevezték ki. 1973-ban, három hónapos tartalékos egészségügyi tiszt továbbképző tanfolyamot követően léptették elő tartalékos hadnaggyá.

Fiatal katonai orvoscént korán felismerte, hogy a súlyos betegek ellátása csak többlépcsős folyamat során lehet igazán sikeres. A Központi Honvédkórház Bal-

eseti Sebészeti osztályán a szubintenzív ellátás jelentőségét előrelátva, a részleg kialakítását kezdeményezte, majd munkahelyi vezetői támogatásával annak alapításában is oroszlánrészt vállalt. 1974. november 17. – 1975. május 21. között a Vietnami Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság tagjaként Dél-Vietnámban szolgált („a műtetre szorulókat *Dr. Dékány Sándor* operálta ingyen. Néhány rászoruló betegének személyes kapcsolatai révén még térítésmentes kórházi elhelyezést is intézett. Ez óriási segítség volt, mert akkoriban Vietnámban, egy kórházban végzett műtétért félévi fizetésnek megfelelő összeget is elkértek.”).

1975. szeptember 1-jén őrnagyi rendfokozattal került hivatásos állományba, amellyel egyidejűleg kinevezték a budapesti Központi Katonai Kórház Baleseti Sebészeti osztály adjunktusává. 1977. június 12. és december 12. között a Jeme-

1. ábra. *Dr. Dékány Sándor nyakcsigolya sérült beteget altat (Budapest, Központi Honvédkórház, 1974.)*

ni Népi Demokratikus Köztársaságban katonáorvosi feladatokat látott el. 1981. április 1-jén a Budapesti Központi Katonai Kórház Rendelőintézetének baleseti sebész főorvosa lett, majd 1982. szeptember 1-jén alezredessé léptették elő.

Vezető katonáorvosi tevékenysége Győrben a MH 6. sz. Katonai Kórházban

1982. december 1-jén a győri MN 6. sz. Katonai Kórház Baleseti Sebészeti osztály osztályvezető főorvosi beosztásába helyezték át. Felügyelte a katonai kórház építését, és megtervezte az új szakmai struktúra kialakítását. A haladó szellemiségű baleseti sebészet méretéhez képest jelentős fejlesztéseket kellett végrehajtani. A korszerű baleseti sebészet bővülő feladataihoz magas infrastrukturális és humán erőforrás fejlesztés vált szük-

séggé. *Dr. Dékány Sándor* vezetésével korszerű, európai szintű műtőblokk létesült, új műtéti eszközök beszerzésével. 1984. augusztus 1-jén a kórház főbészévé nevezték ki.

Iskolateremtő vezető, a Magyar Baleseti Sebészet Szellemi Központja

Az általa megszervezett 120 ágyas Baleseti Sebészeti osztályon a maga köré gyűjtött fiatal, törekvő és tehetséges kollégáival, a szakmai fejlesztés kiterjesztésével elindította a kézsebészetet, majd a mikrosebészetet. Az új eszközök beszerzésével az ízületi csőtükrözés, az artroszkópia is teret hódított, amely a sportsebészet alapjait jelentette, biztonsági hálót nyújtva a város intenzív sportéletet folytató lakosainak.

Az általa kinevelt orvosok közül a barcelonai olimpia egészségügyi csapatába (1992) is biztosított szakembert. Vezetése alatt a budapesti Honvédkór-

házhhoz hasonlóan Győrben is életre hívta a Baleseti Sebészet Szubintenzív részlegét. Külföldi tanulmányútjain szerzett személyes tapasztalatait a saját osztályán kamatoztatta: elindulhatott a nagyüzleti protézisek műtéti lehetősége a baleseti sebészeti-, valamint az ortopédiai betegknél. Átlátta a szeptikus sebészet jelentőségét és preferálta az idegsebészet indítását, elvégezte az első, ágyéki gerinctörés stabilizálását fémllemezrel.

1991. január 4. és május 29. között az I. öbölháború magyar orvos missziójának tagjaként Szaúd-Arábiában szolgált. 1991. június 14-én ezredessé léptették elő. 1995. január 1-től 2006. június 1-jei nyugállományba helyezéséig a MH Győri Honvédkórház, illetve annak megszűntével a Győr-Sopron-Moson Megyei Kórház Baleseti Sebészeti osztály osztályvezető főorvosi, valamint a kórház fősebészi beosztását látta el.

Már 1992-ben kezdeményezte, hogy a korszerű súlyos sérült ellátáshoz az emberi testüregek sebészetét is fejleszteni kell, 1996-ban így jöhetett létre a győri kórházban a mellkas sebészet, amely sok beteg életét mentette meg.

Támogatta a gyógyszerkutatásokat. Irányításával egy nemzetközi vizsgálat igazolta, hogy a törések gyógyulását serkenteni lehet szintetikus növekedési hormon adásával. A 2003-ban indult – az ENSZ Biztonsági Tanácsa által támogatott – afganisztáni katonai orvos missziókat az osztályán dolgozó fiatal orvosokat szak tudásával segítette. („Egy igazi baleseti sebész menjen háborúba, hogy ott segítsen és tanulja a szakmát” – *Dr. Dékány Sándor* orvos ezredes). Önzetlenül támogatta a hazai orvosi műszerfejlesztést.

Vietnámban 2000-ben és 2001-ben „vizitor Professor”-ként, a saigoni Orvostudományi Egyetemen számos műtét bemutatást tartott. A klasszikus trauma-

tológiában is iskolateremtő volt. Tapasztalatait a Magyar Traumatológus Társaság vezetőségi tagjaként kamatoztathatta a hazai sérültellátás érdekében. Osztályvezetői hozzáállása, baráti viselkedése kollégáinak és a betegeknek is példaként szolgált.

A baleseti sebészet kézi könyve

A Magyar Honvédség baleseti sebésze és katonai orvos vezetője mindig elismert és rendkívül haladó szellemiségű személyekből állt. Fontosnak tartották a szakmai tapasztalatok kollektív megosztását és az új ismeretek közkinccsé tételét. Az első számú vezető felelőssége, hogy nemcsak a személyes tapasztalatait ossza meg, hanem egy szellemi erőteret létrehozva motiválja a legnagyobb szaktekin-télyeket is, hogy azok a tudásukat egye-sítve a legmagasabb szintű eredményt érhessék el. A Magyar Honvédség által jegyzett és szerkesztett baleseti sebészeti kézikönyvben (Operatív töréskezelés) *Dr. Dékány Sándor* több fejezetet jegyez. A technikai és a klinikai részekben is jelentőset alkotott. „Zárt, felfúrásos femur velőúr szegezés” című fejezetben felhívta a figyelmet a felfúrás során felszabaduló mediátor anyagok tüdőszövődményt (RDS – respiratorikus distress) okozó hatására. Tapasztalatai szerint lassú felfúrással és szegezéssel, megelőző légzés és gyógyszeres kezeléssel a szövődmények lehetősége jelentősen csökkenthető. A velőúr felfúrás pontos méretezésével a vérvesztés számottevően mérsékelhető. A kíméletes erővel végzett felfúrás során a csontok vérellátása nem károsodik (mechanikai és hőhatás) és a szeptikus szövődmények elkerülhetők. A technikai szövődmények a szakszerű, kíméletes és pontos műtéti technikával megelőzhetők. „A műtétet finoman, ésszel és érzés-

sel, sohasem erőből végezzük.”- hívta fel a kezdő baleseti sebészek figyelmét eme momentumra. A csípőtájéki törések ellátására kifejlesztett, „Gamma szegezés” bemutatásával rámutatott, hogy használatával a szegezés speciális típusa forradalmasítja a proximális femurtörések ellátását (instabil femurtörések). A baleseti sebészeti implantátumok között felismerte a *Marchetti-Vicenzi szegezés* jelentőségét felkar és lábszártörések esetén. A rugalmas intramedulláris rögzítések elterjedésében szintén jelentős szerepet vállalt. A klinikai fejezetben a Kodifikáció (BNO, WHO), a betegségek nemzetközi osztályozási rendszer bevezetésének szükségességéről írt, amely a standardizált baleseti sebészeti szemlélet alapja.

Innováció a fejlődés szolgálatában

Dr. Dékány Sándor orvos ezredes felkarolta számos implantátum és operatív módszer nemzetközi elterjesztését. 2002-ben visszatért Vietnámba, Saigonba (Ho Chi Minh-város), ahol bemutató műtéteket végzett. A baleseti sebészet bonyolult eseteiben használt implantátumok fejlesztése folyamatosan foglalkoztatta. Tapasztalati alapján egy speciális alkarrögzítő rendszer fejlesztését és gyártását vezette. Ezeket az új rögzítő anyagokat a legbonyolultabb alkari törések fixálásában eredményesen alkalmazta. Az új implantátumot a kor szakmai trendjének megfelelően egyszerűsítette a következő céllal: „azok a legjobb, leglogikusabb rögzítő anyagok legyenek, melyeket mindenki azonnal használni tud.”

Ars poétikája a missziók után

„Minden háború más jellegű. Az ember személyiségét jobban megérinti, ha szemtől szemben harcol az ellenséggel,

s más, amikor „csak” ül a repülőgépen a katona és bombázza a célpontokat. Ilyenkor a halottakat és a sérülteket nem látja. Mindenesetre az idő nagyúr, lassan begyógyítja a sebeket. A vietnami háború az én személyiségemet is átalakította, pedig a helyzetem nem volt kifejezetten kellemetlen. Utána már se háborútól, se mástól nem félttem az életem során. Az Öböl-háború kitöréskor is csak arra gondoltam: menni kell segíteni! Elfoglaltam magam orvosi kérdésekkel, feladatokkal, s nem a szörnyűségekre gondoltam.”

– *Arra a kérdésre, hogy amikor arab sérülteket látott el, érezte-e az ön felé irányuló hálát, tiszteletet?*

„Az arabok nem ilyenek! Úgy gondolják: Allah téged azért vezérelt oda, hogy meggyógyítsd őt, vagyis Allahnak hálásak, nem az orvosnak, aki előtt fekszenek a műtőasztalon.” – válaszolta *Dr. Dékány Sándor* orvos ezredes.

Katonai kitüntetések - a haza szolgálatában

1975-ben a Vietnami Szolgálati Érdemérem, 1976-ban a Haza Szolgálatáért Érdemérem Ezüst fokozata, 1977-ben a Vietnami Felszabadítási Érdemrend és a Vietnami Fegyverbarátsági Érdemérem, 1980-ban a Haza Szolgálatáért Érdemérem Arany fokozata, 1981-ben a 10. év utáni Szolgálati Érdemérem, 1984-ben a Haza Szolgálatáért Érdemérem Arany fokozata ismételt adományozással, 1986-ban a 15. év utáni Szolgálati Érdeméremmel ismerték el kiemelkedő katonai szolgálatát. A legnagyobb kitüntetésnek azonban kollégái megbecsülését és szeretetét tartotta, eme szemlélet végigkísérte az orvosi pályáján. Szakmai elismerésként a Magyar Traumatológus Társaság *Lumniczer Sándor*-emlékérmével tüntette ki.

A legmagasabb kitüntetés a kollégák elismerése – Aranyszike-díj

2005-ben a Petz Aladár Megyei Oktató Kórháztól Nyári László Nívódíjban részesült. 2006-ban, nyugállományba vonulásakor kollégáitól „Aranyszike”-díjat kapott. Nyugállományú osztályvezető főorvosként élete utolsó pillanatáig a mosonmagyaróvári kórház traumatológiai osztályának munkáját segítette, amely a fiatalok számára példaértékű kell, hogy legyen! Munkatársait nagyra tartotta és sohasem hagyta cserben őket, a legnehezebb esetekben sem!

Irodalom

- [1] Harcban a halállal, Dél-Vietnam. Forrás: <http://www.papp.gportal.hu/gindex.php?pg=33486698&nid=5753824>
- [2] Pellek S., Dékány S.: Fél évtizedes mellkasebészeti tapasztalatok-fejlődési lehetőségek a PAMOK-ban. Orvos-Gyógyszerész Napok, Győr 2001. november 15-16.
- [3] Pellek S., Dékány S.: Our experiences with Mesulid in Traumatology. Osztrák–Magyar Fiatal Traumatológusok Fóruma, Sopron, 2002. október 3-5.
- [4] Pellek S., Dékány S.: Hungarian profile Study NN1606-1365 tibia fractures. Newsletter. Norditropin Simplex (Danish), 2002, 18.02.
- [5] Hajba F.: A harctér etikája- NOL.hu, Népszabadság, 2014. 03.07. Forrás:<http://nol.hu/belfold/a-harcter-etikaja-1449011>
- [6] Pellek S., Dékány S.: Instabil medencesérülés komplex operatív ellátása. A 35 éves Magyar Traumatológus Társaság Jubileumi Vádorgyűlése, Szeged, 2001. május 24-26.
- [7] Pellek S.: A katonai orvosi képzés kérdései a NATO szövetségi rendszerében. Katonai Logisztika, 2016, 24. évf. Különszám

- [8] Cziffer E. (szerk.): Operatív töréskezelés. Springer Hungária Kiadó Kft., 1997.
- [9] Pellek S., Dékány S.: Velőúrszegpolitika az ezredfordulón. A 35 éves Magyar Traumatológus Társaság Jubileumi Vádorgyűlése
- [10] Jakócs P.: Allahnak hála, nem az orvosnak! Kisalföld c. napilap, 2007.12.18.
- [11] Lumniczer Sándor Emlékerem díjazottak. Forrás:<http://mtrauma.hu/lumniczer-sandor-emlekerem-dijazottak/>
- [12] Pellek S.: A sürgősségi betegellátás egyes kérdései a NATO multinacionális egészségügyi biztosítás rendszerében. Dr. Pellek Sándor PhD értekezése, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola. DOI azonosító: 10.17625/NKE.2013.010

Lt.Col. S. Pellek MDMC, PhD

In memoriam Col. (ret.) S. Dékány MD

The author, his master, Colonel Sándor Dékány MD., (1942–2018), head of department, presents his career. Through her life she reveals the significance, difficulties and beauty of the military medical course. This rich career includes all stages of career advancement in the clinical and missionary positions of clinical activity. The result of school-building ability, the cultivation of the full spectrum of modern accident activity and its successful transfer to the new generations are exemplary.

Key-words: *military hospital, accident surgery, missions, management, research*

*Dr. Pellek Sándor o. alez., PhD
1134 Budapest, Róbert Károly krt. 44.*